

testesítője, amely a szocializmus építésére, a béke védelmére tömöríti országunk állampolgárait, népünk fiait. Nagy felelősségérzettel, áldozatkészséggel és alkotókedvvel segíti és szolgálja a Magyar Szocialista Munkáspárt politikáját, a fejlett szocialista társadalom építését, a béke és a társadalmi haladás ügyét itthon és az egész világon.

Dr. Kónya István:

Március 15. jelentősége

Egy nép története — mivel az emberiség története osztályharcok története — az osztályharcok által rajzolt grafikonon rendkívül változatos vonalvezetésű. Ez a képzeletbeli grafikon magán hordozza a történelem minden rezdülését. Gyakran mutat mélypontokat, de olykor magasba szökken, s szinte kilendíti a szeizmográf mutatóját tengelyéből.

A nép, amely mindennapi termelő-alkotó munkájával — mondhatjuk: „aprómunkájával” — tulajdonképpen az igazi szereplője a történelmi folyamat minden rezdülésének, az „alaprezgések” természetes módon veszi tudomásul. Teszi azt, amit tennie kell, s évezredekken keresztül nincs tudomása arról, hogy a történelem csomópontjai, a grafikon nagy kiugrásai éppen ebben a mindennapi aprómunkában, az osztályharc „hétköznapiiban” érlelődnek meg.

A nép emlékezete a történelem mozgásának nagy kiugrópontjait — akár ragyogó csúcsokat, akár szédítő mélységet fejeznek ki azok — megőrzi. Erőt meríteni, tanulságokat levonni nyúl vissza hozzájuk rendszeresen.

Nemzeti történelmünk grafikonján is vannak ragyogó csúcsook és szédítő mélypontok. Ezeket megőrzi népünk emlékezete. A nagyszerű csúcsook között tartjuk számon 1848. március 15-ét. Arról, ami akkor történt, az azóta eltelt több mint egy évszázad alatt évről évre rendszeresen megemlékeztünk. Hogy eseménytörténetileg mi zajlott azon a napon — és az azt követő alig több mint egy éven keresztül a magyar szabadságharc hősi küzdelmeiben —, azt mindenki tudja. Tudták az évenkénti márciusi megemlékezések mindenkori résztvevői is.

A visszaemlékezések azonban mégis rendkívül különbözőek voltak az elmúlt közel 13 évtized márciusi ünnepségein. A felszabadulás előtti márciusok „Talpra magyar”-jai — a szélsőséges nacionalizmus politikájának érdekében — a népek elleni gyűlöletre, irredentizmusra, sovinizmusra uszítottak — a „hivatalos ünnepségeken”! A Horthy-fasizmus reakciós uralkodó osztályainak ezen „hivatalos ünnepségei” eltorzították, meghamisították március tizenötödike igazi mondanivalóját, elikkasztották a múlt valóságos üzenetét az akkori jelen elől.

Pedig 1848 üzenete akkor is a nép szabadságáért folytatott forradalmi küzdelem volt az elnyomók ellen, a nemzeti függetlenség kivívása a Habsburg-gyarmatosítással szemben. De a demokratikus szabadságjogokért és a nemzeti függetlenségért Március nem szűkkeblű nacionalista önzéssel bontott zászlót, hanem forradalmi harcát igyekezett beágyazni az európai forradalmak nemzetközi frontvonalába, saját szabadságát a „szent világszabadság” kivívásáért folyó világhüdelembe. S e célok megvalósítása érdekében Március mozgósította a „pesti nép” alakjában már meglévő proletárosztályokat, a haladó polgárságot, az értelmiséget, a felszabadított jobbágyágból a politika porondja felé meginduló paraszti tömegeket, s — ha késlekedve is, ha bizonytalanul is, de — kinyújtotta baráti jobbát az elnyomott nemzetiségek felé is.

1848 márciusának ezt az üzenetét a Horthy-rendszer urai elikkasztották. Mert egy másik március — 1919 márciusa — megmutatta nekik, hogy ha az első március igazi eszméi írődnek a tavaszi zászlókra, akkor a nemzeti színű zászlók mellé szükségképpen odakerül a világszabadság vörös lobogója is.

Az ellenforradalmi rendszer uralkodó körei tudták azt is, hogy az általuk eltiport demokratikus szabadságjogok egyetlen morzsája is elősegítené az alapvető dolgozó osztályok — a most már öntudatos forradalmi vezérkarral rendelkező pro-

letáriátus és a hárommillió koldust számláló paraszti tömegek, valamint az értelmiség legjobbjainak az — egymásra találását.

Ez utóbbi veszély az 1930-as évek közepétől kezdve egyre reálisabban bukkant fel az amúgy is rendkívül ingatag Horthy-Magyarország belpolitikai életében. A nagy világgazdasági válság által megrendített kormányzati rendszer csak egyre fokozódó terrortal, statáriummal, csendőrsortúzekkel tudta úgy-ahogy fékentartani a végtelenségig elkeseredett munkások és parasztek megmozdulásait. Külpolitikailag pedig egyre inkább a náci-Németország halálos ölelése felé sodródott az ország.

Ebben a helyzetben különös élességgel került napirendre Március öröksége. A demokratikusan gondolkodó értelmiségiek egy csoportja, az illegalitásban dolgozó — stratégiáját és taktikáját már a Kommunista Internacionálé VII. Kongresszusán kidolgozott népfrejtópolitika alapjaira helyező — KMP támogatásával 1937-ben „Márciusi Front” néven egy demokratikus tömörülést hozott létre, amely most 40 esztendeje, 1937. március 15-én — formailag is átvéve 1848 hagyományait — az Egyetem Kőr budapesti, Múzeum-kerti ünnepélyén 12 pontba foglalva nyilvánosságra hozta programját.

A történelmi jelentőségű dokumentum bevezető mondatai így hangzottak: „Népünknek válságos és sorsdöntő korszakában élünk és úgy érezzük, hitet kell tennünk emberségünk és magyarságunk mellett. Erre kötelez bennünket március nagy öröksége, mert minden március minden idők magyar ifjúsága számára a tetemrehívás hónapja, amikor az első március számon kéri az új márciusokat. Az első március elsikkasztott szellemi örökségét újra felemeljük, és követeljük...”¹

Ezt a bevezetőt követi az a 12 pont, amely a Márciusi Front programjának alapjait fogalmazza meg. E programról, majd az azt továbbfejlesztő, 1937 októberében kiadott úgynevezett Makói Kiáltványról, valamint az 1938. március 15-én közzétett kibővített programról nem nekem kell itt most részletesen beszélni. Nem az én feladatom a program és a mozgalom részletes értékelése sem. Ezt elmondják a mozgalom személyes résztvevői. Én most csak arra vállalkozhatom, hogy néhány megjegyzést fűzzek — negyvenedik évfordulóján — a Márciusi Fronthoz.

Az első ilyen megjegyzésem annak a meggyőződésnek a kifejezése, hogy azok a fiatal értelmiségiek, akik 1937-ben ezt a mozgalmat elindították, valóban az első március igazi szellemében cselekedtek. Azért szálltak síkra, amiért *Petőfi* és *Vasvári, Táncsics* és *Kossuth*. És olyan történelmi pillanatban, amikor „népünk válságos és sorsdöntő” helyzetébe éppen „emberségünket és magyarságunkat” fenyegette. Ők a mellett tettek hitet, amiért tragikus sorsú kortársuk — *József Attila* — is így sikoltott fel: „Adj emberséget az embernek. Adj magyarságot a magyarnak...”

A másik észrevételem, hogy a Márciusi Front kb. 2 évi létezésének időszaka alatt egyre észrevehetőbben érvényesült a KMP politikai befolyása, s ilyen módon a mozgalomra úgy tekinthetünk vissza, mint a napjainkban kiteljesedett Hazafias Népfrejtó-mozgalom egyik jelentős történelmi kezdeményére.

A harmadik megjegyzésem az, hogy a Márciusi Front ugyan budapesti kezdeményezésként indult, de vidéken is jelentős csoportjai jöttek létre, s ily módon — ha nagyon korlátozott értelemben is, de — megindult azon az úton, hogy országos mozgalommá váljék. A vidéki csoportok közül a legjelentősebb éppen itt, Debrecenben, a mi városunkban jött létre. Még közelebbről: a debreceni csoport, főként a kommunista befolyás érvényesülése tekintetében, nagyon szoros kapcsolatban volt a debreceni tudománygyetemmel. Az egyetem hallgatói és a velük szoros kapcsolatban levő kommunista munkások és értelmiségiek voltak ennek a mozgalomnak az igazi aktivistái. Közülük néhányan — sajnos, már csak néhányan — itt vannak most közöttünk. Voltak közöttük olyanok is, akiknek az útja később eltért akkori útjuktól és meggyőződésüktől, de akkor a leghaladóbb eszmék — az első március helyesen értelmezett eszméi — szolgálatában álltak.

Akkor — 1937—38-ban — a debreceni értelmiségi fiatalok egy csoportja, megtalálva éppen a KMP segítségével a legjobb kommunista munkások kezét — *Kálai Gyula* és *Zöld Sándor* vezetésével — olyan programot dolgozott ki, amely jóval túlment azon, amelyet a Márciusi Front 1937-es 12 pontja képviselt.

Hosszabb elméleti és történelmi fejtegetések helyett — amelyek részben már megtalálhatók a Márciusi Front történetéről szóló tanulmányokban, részben pedig további történelmi kutatások tárgyai lehetnek — hadd illusztráljam mindezt egyetlen példával.

¹ Dokumentumok a magyar forradalmi munkásmozgalom történetéből, 1935—1945. Kossuth Kiadó, Bp., 1964. 135. old.

A Márciusi Front debreceni aktivistái megindítottak egy lapot, amelynek az első számát az ismert Petőfi vers híres sorai vezettek be: „Ha majd a bőség kosarából mindenki egyaránt vehet. Ha majd a jognak asztalánál mind egyaránt foglal helyet. Ha majd a szellem napvilága ragyog minden ház ablakán, Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk...”

S a lap címe ráfelel a megszakadó Petőfi-gondolatra: „Tovább!” Vagyis Petőfi valóban saját korán és saját forradalmán is túlmutató gondolatait tömörítik egyetlen szóban: Tovább! Tovább, mert „addig nincs megnyugvás, addig folyvást küszködni kell”.

A Márciusi Front köré tömörült debreceni fiatalok megpróbálták „addig” előre tekinteni. De ami ennél is fontosabb: megpróbálták tenni is annak érdekében, hogy népünk útja „arra felé” vezessen. Arra, amerre már az első március is mutatott, s amelynek elsikkasztott örökségét ők 1937–38-ban magasra emelték.

Van-e 1937 márciusának üzenete 1977 márciusa számára? Igazuk van-e az 1937-es program szerzőinek abban, hogy „minden március minden idők magyar ifjúsága számára a tetemrehívás hónapja, amikor az első március számon kéri az új márciusokat.”?

En úgy vélem: van mondanivalója 1937-nek 1977 számára. A Márciusi Front akkor olyan úton indult el, amely utat a mi népünk áprilisban folytatott, s amely út — megint nem nyílegyenesen, megint nem kitérők nélkül, megint nem buktatók nélkül, — de a máig vezetett és vezet tovább!

Attól az áprilistól — 1945 áprilisától — kezdődően az első március úgy kérhet-e számon rajtunk örökségét, hogy mi el tudunk számolni ezzel az örökséggel. Ebben segített minket 1937 márciusa, a Márciusi Front is, az akkori fiatalok példamutatása is.

Ez alatt a 32 év alatt olykor-olykor botladoztunk. Néha — a múlt kísérteteként és mai ellenségeink tevékenysége révén — azt is megkísérelték, hogy ellenünk fordítsák március tiszta eszméit. De ezt az örökséget, az 1848-as „pesti nép” mai utódai: a hatalomra került munkások, az 1937-es mozgalomban részvett „népi írók” legfontosabb gondoskodása tárgyát képező három millió koldus-parasztság mai utódai: a fejlett szocialista nagyüzemekben dolgozó szövetkezeti parasztok, valamint az 1848-as és 1937-es haladó értelmiségi ifjúság mai utódai: a szocialista értelmiségiek kezéből nem csavarhatja ki senki.

Amiről Petőfiék még csak álmodoztak, amiért 1937-ben a Márciusi Front is harcba indult, azt 1945 után az ő jogos örököseik a megvalósulás útjára vitték.

Ma nem fenyegeti magyarságunkat semmi veszély! Az 1937-es követeléseket — letisztítva azokról minden nacionalista reminiscenciát és beágyazva a „világszabadság” mai korszerű eszmerendszerébe: a proletár internacionalizmus keretébe — a nemzeti függetlenség területén is megvalósítottuk. Ma a tízmillió magyar nép a világtörténelem leghaladóbb társadalmi-politikai közösségének, a szocializmust, a kommunizmust építő népek nagy családjának a tagjaként váltja valósággá az 1937-es mozgalom legjobbjainak törekvéseit.

Mi 1848 követeléseit 1945 után magasabb szintre emeltük. A polgári demokratikus követeléseket a szocialista demokrácia magaslatán — tehát minőségileg felsőbb fokon — realizáltuk. S mindehhez a mi eszközrendszerünk az volt, amit már 1937 fiataljai is — köztük a legkövetkezetesebben az akkori debreceni fiatalok — próbálgattak: a kommunista párt helyes szövetségi politikája.

Ennek a szövetségi politikának a korábban ráakódott torzulásoktól, hibáktól és következetlenségektől való megtisztítása nehéz harcokban született meg. Mái is érvényes alapelveit az MSZMP Központi Bizottságának 1956 decemberi határozata fogalmazta meg, s azt mind jobban kiteljesítették a párt azóta tartott kongresszusai, legutóbb a XI. pártkongresszus. Ez a kongresszus azért, hogy nemcsak a következő középtávú időszak feladatait határozta meg, hanem kidolgozta a párt új — hosszabb távra szóló — programnyilatkozatát is, nem pusztán a jelennek szól, hanem a jövőnek is.

Ily módon ma — 1977. március 15-ének előestéjén — amikor az első március tőlünk is számonkéri az új márciusokat, a mi számadásunk úgy szól, hogy az elmúlt évtizedekben erőnktől és lehetőségeinktől telhetően igyekeztünk tisztán megőrizni, tovább gazdagítani március örökségét.

Úgy vélem, számadásunk akkori teljes, ha azonnal hozzátesszük: Petőfi híres verssorait — amelyeket a Márciusi Front debreceni orgánuma is befejezetlenül írt fel mottóként —, „...Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk...”, mi sem tudjuk, még

ma sem másként folytatni, mint ahogy az 1937-es debreceni fiatalok folytatták lapjuk címével: Tovább!

Tovább azon az úton, amelynek kezdeteinél Petőfi és Kossuth állottak. Tovább azon az úton, amelyet a Horthy-fasizmus rettenetes negyedszázada sem tudott eltorlaszolni az emberségért és a magyarságért küzdeni kész harcosok előtt. Tovább azon az úton, amelyet — most már végérvényesen — megnyitott a magyar dolgozó nép előtt 1945 áprilisa. Tovább azon az úton, amelyen most már valóban megbont-hatatlan szövetségben halad a felszabadult munkásosztály vezetésével a szocialista parasztság, a néphez hű értelmiség, a fejlett szocialista társadalom építésén fáradó egész dolgozó népünk. Tovább a marxizmus—leninizmus és a proletár inter-nacionalizmus útján!

Féja Géza:

A Márciusi Front

Március 14. napja valamikor, negyven évvel ezelőtt csakugyan vigília volt, gyöt-relmes töprekedés, hogy másnap, március 15-én megszületik-e, amit vártunk? Az Egyetemi Kör felhívására a Múzeum-kerbe vonulnak azok, akikben a nép s a nemzet szíve dobog. Vajon erősebbek-e belső tartalékaink, mint a félelem és a kö-zöny? A nép még egyszer kockára teszi mártírtestét? Még egyszer kigyújtja meg-gyötört lelkét? Piros ihletet lehel belénk, hogy elődeinkhez és az ünnephez méltóan tudjunk szólani?

Bevallom, barátaimmal együtt kételkedtünk az ünnepség sikerében, már azért is, mert Nyugat felől vészfelhők sorakoztak az égen, s valahol messze már hal-latszott a harci szekerek dübörgése. Fél órával az ünnepség előtt hárman, a meg-hívott szónokok a Múzeum kávéház ablakából lestük, vajon népáradat indul, vagy csupán kíváncsi báméskodók merészkednek a színhelyre? És csoda történt. Csoda? Nem, csodánál több. Csak jött és jött a tömeg, mindennemű rendezés és irányítás nélkül, önként, éreztük, hogy hozza, küldi valami. De miben rejlett ez a titokzatos-nak tetsző láthatatlan erő? Ideje, hogy nevén nevezzük: a századokon keresztül el-tiport, elsikkasztott magyar forradalom tüze csapott fel egy pillanatra a hamu alól. Nem megyek túlságosan messze, csupán a századfordulóhoz térek vissza. Az 1900-as években *Ady* és társai tisztán látták, hogy népünk, a budapesti munkásság csakúgy, mint a tisztántúli szegény parasztok egyaránt felkészültek a forradalomra. És 1918 őszén az immár halálos beteg *Ady* gyújtott még elegendő erőt történelmünk egyik legfélelmetesebb vádbeszédének elmondására: uraink azért hajsolták népünket a világháborúba, mert csakis így bírták megcsapolni forradalmi vérét. A két világ-háború között azután már irgalmatlanabbul törték ennek a népnek a testét s a lelkét. És mégis, mégis csodánál több történt ezen a délutánon.

Allottam a kiugró erkélyen, és nem tudtam betelni a látvánnyal: alattam a még néma, de viharzásra kész tenger. Ám bemelegkedett a Múzeum-kertbe az ellen-forradalom is zavargásra és botrányokra készen, hogy rendőri beavatkozást provokál-jon ellenünk. De a tányérsapkás ifjak egyre inkább összeszorultak, minden oldalról munkásifjúság vette körül őket, nagyon szerények és csöndesek lettek, mert törpe kisebbséget alkottak. Am egyszerre rendőrtisztek siettek felénk föl az erkélyre, élükön magából kikelve egy aranygalléros, és izgatott hangon fenyegetőzni kezdett, hogy az Egyetemi Kör haladó diákjait teszi felelőssé, ha a szélsőjobboldaliak zavargásba kezdenek. Nem reájuk — a mi fegyelmezett tömegeinkre sújtott volna a kard, ütött volna a kardlap: ilyen igazságérzet uralkodott nálunk akkoriban. A rendőrtisztek kár volt aggódni, a tányérsapkások némán túrték még azt is, midőn beszédem végén feljűk fordultam és történelmi felelősségükre figyelmeztettem őket.

Győztünk, de a diadal öröme gyötörő fájdalommal küszködött bennem. Örültem, mert a többség még mindig, még most is a miénk volt, ugyanakkor nem tudtam elfojtani egy kínzó gondolatot. Igazolva láttam régi hitemet, hogy a 30-as évek elején megteremthették volna a népi erők nagy önvédelmi frontját a Nyugat felől egyre közeledő veszedelem ellenében. Ennek előfeltétele azonban az a népi demokrácia